

Nr 689

Av herr **Johansson, Ivar, m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 171, med förslag till lag angående ändring i lagen den 17 juni 1948 (nr 433) om försäkringsrörelse.*

(Lika lydande med motion nr 823 i Andra kammaren)

I betänkandet "Översyn av lagen om försäkringsrörelse" (SOU 1960: 11) har 1958 års försäkringssakkunniga förordat en förstärkning av försäkringstagarrepresentationen inom i första hand livförsäkringsaktiebolagen, med hänsyn till "att inom ifrågavarande bolag aktieägarnas andel i tillgångarna och rätt till årlig utdelning är mycket starkt begränsad". De sakkunniga har därjämte i sitt betänkande dryftat frågan om företagsformen på livförsäkringsområdet, där f. n. såväl ömsesidiga bolag som aktiebolag är verksamma. Beträffande den senare frågan hade försäkringsinspektionen i skrivelse till utredningsmännen ifrågasatt, om icke på den svenska livförsäkringens område aktiebolagsformen numera kunde utmönstras och den ömsesidiga företagsformen bli allenarådande.

De sakkunniga har för sin del funnit de båda företagsformerna på livförsäkringsområdet vara i allt väsentligt ekvivalenta, då det gäller att tillgodose försäkringstagarnas intressen. Erfarenheterna hittills har sålunda ej givit vid handen, att ett ömsesidigt bolags stämma skulle vara bättre skickad än ett aktiebolags stämma att skapa "den skickliga och effektiva bolagsledning som det ligger i försäkringstagarnas intresse att bolaget är utrustat med". Den särskilda försäkringstagarrepresentationen i livförsäkringsaktiebolagens styrelser föreslås vidare förstärkt, som inledningsvis påpekats, vilket vore ägnat att ytterligare minska den formella klyftan mellan de både företagsformerna. Aktiekapitalet i ett livförsäkringsaktiebolag utgör ej någon belastning av försäkringstagarna med hänsyn till bolagsordningens begränsning av utdelningen. Någon nämnvärd positiv betydelse har å andra sidan icke aktiekapitalet i nu existerande livförsäkringsaktiebolag, till följd av sin litenhet. Ej heller med avseende på livbolagens kapitalplaceringar synes enligt de sakkunniga fog finnas för ett påstående om att den ömsesidiga företagsformen skulle bättre tillvarataga försäkringstagarnas intressen än aktiebolagsformen.

De sakkunniga påpekar ytterligare i sammanhanget, att ett livförsäkringsaktiebolag, som så önskar, enligt gällande lag om försäkringsrörelse har möjlighet att övergå till ömsesidigt bolag. Härvid kan det nya ömsesidiga bolaget komma till stånd utan garantikapital, med hänsyn till att dess

rörelse ej skall byggas upp från grunden. Aktieägarnas rätt är vid bytet av företagsform, liksom vid varje annat slag av likvidation av aktiebolaget, begränsad till det nominella värdet av aktiekapitalet.

I remissvaren på försäkrings-sakkunnigas betänkande jävades ingenstades den uppfattningen, att de båda företagsformerna på livförsäkringsområdet i den bemärkelsen är ekvivalenta, att enskilt vinstintresse hos aktieägarna i form av möjlighet till utdelningshöjning eller fondemission ej föreligger i aktiebolagen. I så måtto har aktiekapitalet i realiteten samma ställning som ett ömsesidigt bolags garantikapital, med bortseende därifrån att det i motsats till garantikapitalet ej kan inlösas.

Försäkringsinspektionen framhåller emellertid i sitt remissvar härutöver, att det ej heller finns några starka skäl för att behålla aktiebolagsformen på livförsäkringsområdet. Man finner det tvärtom naturligt att nu draga den formella konsekvensen av den reella situation som redan uppstått och sålunda helt grunda livförsäkringsverksamheten på den ömsesidiga företagsformen. Myndigheten vill emellertid, med hänsyn till vad de sakkunniga anfört, ej förorda att tvingande bestämmelser på området införes vid den nu aktuella revisionen av försäkringslagen. Vid en framtida utredning om försäkringsverksamheten bör däremot, enligt försäkringsinspektionens mening, frågan om företagsformen på livförsäkringsområdet ingå i utredningsuppdraget. I sammanhanget beröres ytterligare en specialfråga, som det kan vara skäl att uppmärksamma vid en eventuell framtida utredning. Härom skriver man i remissvaret följande:

I sammanhanget må ett särskilt förhållande omnämnas. I ett livförsäkringsaktiebolag har genom ett tidigare dotterbolagsförhållande och verkställda bolagsfusioner hälften av aktierna kommit att ägas av andra livförsäkringsaktiebolag, med vilka bolaget i fråga konkurrerar på öppna marknaden. Detta skapar bl. a. den situationen, att direktionen i bolaget kan vilja undvika att vissa frågor av mera utpräglad konkurrensnatur tages upp till behandling i styrelsen, åtminstone då ärendet är på ett mera förberedande stadium.

Situationen är icke helt tillfredsställande och inspektionen har att följa förhållandena i detta sammanhang. För att säkerställa att ifrågavarande företag även framdeles kan ta utvecklingsfrämjande initiativ utan att hindras av konkurrensintressen kan eventuellt en tvingande reglering bli erforderlig. Möjligen kan det vara skäl att uppmärksamma även denna specialfråga vid en eventuell framtida utredning.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 171/1961, med förslag till lag angående ändring i lagen den 17 juni 1948 om försäkringsrörelse, anför departementschefen i frågan om företagsformen på livförsäkringsområdet följande:

I fråga om företagsformen på livförsäkringsområdet kan enligt min mening icke bortses från de företräden som den ömsesidiga bolagsformen har

framför aktiebolagsformen. Det kan icke förnekas att aktieägarnas bestämmande i bl. a. de viktiga kapitalplaceringsfrågorna principiellt strider mot livförsäkringsverksamhetens i övrigt konsekventa intresseinriktning på försäkringstagarna. Den ömsesidiga bolagsformen innefattar även bättre förutsättningar att bereda försäkringstagarna betryggande möjligheter att inverka på försäkringsverksamheten än aktiebolagsformen. Å andra sidan bör hållas i minnet att 1950 års ändringar i FL innebar en icke oväsentlig nedtoning av aktieägarnas dominans i livförsäkringsbolagen till förmån för försäkringstagarintressena. Även utvecklingen därefter kan sägas — bl. a. till följd av statsmakternas ökade inflytande över kapitalmarknaden — ytterligare ha minskat de praktiska skillnaderna mellan den ömsesidiga bolagsformen och aktiebolagsformen. Jag kan därför ansluta mig till ståndpunkten, att några bindande föreskrifter om att livförsäkring endast skall få meddelas av ömsesidiga försäkringsbolag icke nu bör övervägas. De anförda synpunkterna i frågan om val av företagsform torde få beaktas vid den framtida koncessionsgivningen.

Mot bakgrunden av de av försäkringsinspektionen påtalade förhållandena synes departementschefens ståndpunkt — enligt vilken bindande föreskrifter om att livförsäkring endast skall få meddelas av ömsesidiga bolag ej nu bör övervägas — ej utan vidare tillfredsställande. Aktiekapitalet har numera för ett livförsäkringsaktiebolags ekonomi ej annan betydelse än garantikapitalet i ett ömsesidigt bolag. Då det vid den senare företagsformen anses naturligt att försäkringsinspektionen skall kunna påfordra inlösen av garantikapitalet då bolagens fonder nått en viss storleksordning, synes det oss rationellt och i linje med försäkringstagarnas intressen att även vid aktiebolagsformen de ursprungliga "garanternas" inflytande på ett liknande sätt begränsas eller helt elimineras. Erinras må här om att bestämmelsen om återbetalning av garantikapital infördes i lagen på förslag av 1942 års försäkringsutredning i syfte att begränsa garantinflytandet i ömsesidiga bolag, ett syftemål som var gemensamt för såväl föredragande statsrådet som första lagutskottet. Inlösen har numera ägt rum för samtliga ömsesidiga livbolag utom ett, som är jämförelsevis nystartat.

För ett livförsäkringsaktiebolag av tillräcklig storlek är sålunda enligt enstämmig uppfattning aktiekapitalet helt utan betydelse för stabiliteten av bolagets ekonomi. Innehavet av aktierna är numera för aktieägarna ej en ekonomisk placering av den art, att fördelarna härav är jämförbara med aktieinnehav i näringslivet i övrigt. Åstundan att inneha aktier i livförsäkringsaktiebolag får därför anses bottna i andra motiv, varibland man ej kan bortse från önskan att utöva viss kontroll över livförsäkringsverksamheten, inklusive kapitalplaceringen. Det är icke omedelbart klart, att aktieägarnas synpunkter i dessa avseenden alltid behöver överensstämma med försäkringstagarnas intressen, även om intresse motsättningar hittills ej kunnat direkt påvisas.

Vi finner det av anförda skäl synnerligen angeläget, att försäkrings-

inspektionen har sin uppmärksamhet riktad på här berörda förhållanden rörande företagsformen på livförsäkringsområdet, lika väl som den enligt gällande lag skall övervaka att återbetalning av garantikapital i ömsesidiga bolag sker, då kapitalet ej vidare erfordras för rörelsens ändamålsenliga bedrivande.

Med avseende på frågan om försäkringstagarinflytandet i livförsäkringsaktiebolagen anför departementschefen, i huvudsak instämmande med de sakkunnigas ställningstagande till huvudfrågan, att utrymme bör finnas för att pröva olika vägar för representationssystem. I sammanhanget understrykes, att försäkringsbolagen i försäkringstagarnas intresse bör verka för ändamålsenliga representationsformer, varjämte tillsynsmyndigheten självfallet bör "ägna frågan fortlöpande uppmärksamhet och vidtaga de åtgärder som kan finnas betingade för att konstaterade brister avhjälpes". Departementschefen anser emellertid ej skäl föreligga att föreslå ändring i nuvarande avfattning av 70§ FL, vari stadgas om försäkringstagarrepresentanter i försäkringsaktiebolagens styrelser.

Mot bakgrunden av de synpunkter rörande aktiebolagsformen på livförsäkringsområdet, som vi i det föregående anför, synes det oss anmärkningsvärt att aktieägarna utser huvuddelen av ett livförsäkringsaktiebolags styrelseledamöter, oaktat de ej har ett väsentligt ekonomiskt intresse i livbolaget, medan försäkringstagarna — de reella ägarna av företaget — utser endast en mindre del av styrelseledamöterna. Oavsett frågan om företagsformen på livförsäkringsområdet synes det oss önskvärt att tillförsäkra livförsäkringstagarna ett ökat inflytande över aktiebolagens ledning, genom föreskrifter som reducerar antalet av aktieägare utsedda styrelseledamöter i förhållande till övriga ledamöter i styrelsen.

Med hänsyn till att de av oss påtalade förhållandena i fråga om valet av företagsform på livförsäkringsområdet ej är i sin helhet giltiga för samtliga svenska livförsäkringsaktiebolag — och med hänsyn till att den pågående utvecklingen på försäkringstagarrepresentationens område ej bör bindas genom tvingande bestämmelser i lag — synes oss den lämpligaste lösningen av de påtalade problemen vara att försäkringsinspektionen bemyndigas följa utvecklingen av de i det föregående berörda frågorna samt ingripa i fall där så kan anses befogat. Myndighetens befogenhet att ingripa i här aktuella stycken torde formellt redan föreligga med stöd av bestämmelserna i 288 § i gällande lag om försäkringsrörelse, vari bl. a. stadgas att försäkringsinspektionen skall förelägga försäkringsbolag att inom viss tid vidtaga de åtgärder som prövas påkallade, därest bolagsordningen icke längre är tillfredsställande med hänsyn till omfattningen och beskaffenheten av bolagets rörelse. Det vore emellertid av värde att vid den nu aktuella behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition i ämnet erhålla ett

klarläggande uttalande om försäkringsinspektionens befogenheter i dessa stycken.

Med stöd av det ovan anförda hemställer vi,

att riksdagen genom uttalande klargör försäkringsinspektionens befogenheter att, i fall där inspektionen så prövar lämpligt,

1. förelägga livförsäkringsaktiebolag att ändra bolagsordningen, så att antalet av aktieägarna utsedda styrelseledamöter reduceras i förhållande till antalet av försäkringstagarna eller på annat sätt utsedda ledamöter, därvid såsom allmän princip bör gälla att antalet av aktieägarna utsedda ledamöter icke får överstiga antalet övriga ledamöter; samt att,

2. där livförsäkringsaktiebolag nått tillräcklig storleksordning och aktiebolagsformen icke ur annan synpunkt kan anses erforderlig, ålägga bolaget att inom viss tid vidtaga åtgärder för att i fortsättningen driva verksamheten såsom ömsesidigt bolag.

Stockholm den 25 oktober 1961

Ivar Johansson

Carl Eskilsson

Bengt Elmgren

And. E. Johansson